

Zbiranje in uporaba podatkov pri poklicnem svetovanju osnovnošolcem

Iris Kravanja Šorli

Uvod

Prvi korak k uspešni poklicni poti se začne že v osnovni šoli, zato je pomembno, da učenci v času osnovnošolskega izobraževanja pridobijo čim več podatkov, ki jim bodo kasneje pomagali pri izstopu iz relativno varnega šolskega okolja na turbulenten trg dela, na katerem bodo tržili svoje znanje, izkušnje, veščine, spretnosti in sposobnosti.

V Sloveniji se v zadnjih desetih letih razvijajo nove dejavnosti, ki pomagajo otrokom, mladostnikom in odraslim pri odločanju za poklic, izobraževanje, učenje, zaposlovanje in osebni razvoj. Vse te različne dejavnosti bi lahko skupaj zaobjeli pod izrazom karierna orientacija, ki se je v Sloveniji začel uporabljati po letu 2005, na ravni Evropske unije pa že leto dni prej, ko je bila v Svetu Evrope sprejeta Resolucija o karierni orientaciji, katere definicija se glasi (Kohont idr. 2011, 5):

Orientacija se v kontekstu vseživljenjskega učenja nanaša na vrsto aktivnosti, ki državljanom v vseh starostnih obdobjih in na katerikoli točki njihovega življenja omogočajo identifikacijo njihovih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica. Poleg tega jim omogoča vodenje svojih življenjskih poti v učenju, delu in drugih okoljih, v katerih se teh kompetenc in sposobnosti naučijo in/ali jih uporabijo.

Karierna orientacija je tako izraz, ki zajema poklicno, izobraževalno in zaposlitveno orientacijo ter dejavnosti informiranja in svetovanja postavlja v kontekst vseživljenjskega učenja (Bezić idr. 2006). Je proces in hkrati skupni izraz za različne dejavnosti, s katerimi svetovalci pomagajo posameznikom pri spoznavanju lastnih sposobnosti in želja, pa tudi pri spoznavanju možnosti, ki so na voljo v okolju glede izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja. Karierno svetovalno delo se torej nanaša na storitve, službe in dejavnosti, ki posamezniku pomagajo sprejemati odločitve o izobraževanju, usposabljanju in poklicu ter jim omogočajo vodenje

njihovih življenjskih poti v učenju, delu in drugih okoljih (Kohont idr. 2011, 22).

Evropska politika, predvsem na področju izobraževanja in zaposlovanja, je v karierni orientaciji prepoznala pomemben mehanizem za učinkovitejši razvoj človeških virov, in s tem tudi družbe nasploh, zato ji v zadnjih letih namenja veliko pozornosti.

Razvoj in povezovanje svetovalnih dejavnosti sta ključ za večjo vključenost in uspešnost vseh prebivalcev Slovenije v procesih vseživljenjskega učenja in razvoja kariere, od vrtca do zrele dobe v odraslosti, kar je pomemben prispevek k ustvarjanju ekonomskega, socialnega in kulturnega kapitala, ki naj temelji na vlaganju v razvoj vsakega posameznika (*Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji 2007*).

Šolska svetovalna služba in poklicno svetovanje

V zadnjih dvajsetih letih so karierno orientacijo začele izvajati tudi zasebne agencije za zaposlovanje, zasebne agencije za razvoj človeških virov, centri za izobraževanje odraslih, univerze itd. in ni več namenjena zgolj učencem in dijakom, temveč tudi študentom, brezposelnim, odraslim zaposlenim in odraslim udeležencem izobraževanja. Razvoj je prinesel nove pristope in nove metode. V svojem prispevku se bom osredotočila na poklicno orientacijo, ki se izvaja v osnovnih šolah.

Za začetek poklicnega svetovanja v slovenskih šolah se šteje ustanovitev poklicne svetovalnice, ki jo je leta 1938 na pobudo obrtnikov in strokovnih šol v Ljubljani ustanovila banska uprava Kraljevine Jugoslavije in je delovala do začetka druge svetovne vojne. Koncept dela je bil drugačen kot danes, svetovanje je temeljilo na rezultatih zdravniških in psiholoških pregledov (Oman 1976).

Po vojni se je razvoj poklicnega svetovanja začel v petdesetih letih prejšnjega stoletja, takrat se je tudi začel uporabljati izraz poklicno usmerjanje, ki se je v šestdesetih letih razvilo v izdelan sistem, ki so ga aktivno začele širiti šolske svetovalne službe. Obstajal je nacionalni program poklicnega usmerjanja, ki je vključeval celotno generacijo učencev. Pri učencih sedmega razreda se je izvedlo testiranje intelektualnih sposobnosti ter predavanje o poklicih. V osmem razredu se je program nadaljeval z anketo o izbiri poklica, timskimi konferencami, na katerih je tim oblikoval oceno o ustreznosti izobraževalne/poklicne namere za vsakega učenca posebej, z zbiranjem prijav za vpis v srednje šole ter individualnim svetovanjem. Pojem »usmerjanje« je postajal vedno bolj sporen (širša javnost ga je povezala z nepopularnim usmerjenim

izobraževanjem, hkrati pa izraz usmerjanje implicira, da obstaja na eni strani nekdo, ki usmerja in je v vlogi eksperta, na drugi strani pa nekdo, ki je usmerjen in voden), zato se je v drugi polovici devetdesetih let začel uporabljati izraz poklicna orientacija. V zadnjih letih se v Sloveniji uporablja izraz karierna orientacija (ali vseživljenjska karierna orientacija), ki se jo začne načrtno izvajati v času osnovnošolskega izobraževanja in potem poteka skozi celo nadaljnje življenje.

Pravzaprav vlada nekakšna zmeda pri poimenovanju dejavnosti na tem področju in se terminologijo na področju karierne orientacije šele poskuša urediti. V prispevku se bom držala poimenovanja kot ga priporočajo strokovnjaki v Terminološkem slovarčku karierne orientacije (Kohont idr. 2011), in sicer:

- Poklicna orientacija je celostna dejavnost, katere cilj je pomagati posamezniku do odločitve za nadaljnje izobraževanje in izbiro poklica. Je organizirana dejavnost, ki pomaga posamezniku ugotoviti njegove sposobnosti in osebne lastnosti, raziskati možnosti za izobraževanje in zaposlovanje ter izbrati poklic in izobraževanje v skladu z njegovimi interesi, zmožnostmi in možnostmi.
- Poklicna vzgoja je program načrtovanih dejavnosti, s pomočjo katerega posameznik razvije predstave, znanja in veščine, ki mu omogočajo ustrezno vodenje kariere v izobraževanju in delu.
- Poklicno svetovanje je svetovalni proces, v katerem se posamezniku na podlagi relevantnih informacij pomaga sprejeti odločitev o poklicu in poti, ki ga do poklica vodi.
- Karierno svetovanje je storitev, pri kateri se posameznik ob pomoči svetovalca odloča o kariernih ciljih in sprejema karierne odločitve na podlagi svojih želja, potreb, sposobnosti, lastnosti, znanj, interesov, vrednot in razvojnih priložnosti ter zastavljen karierni načrt tudi uresničuje.

Ker je šolsko svetovanje raztegnjeno na kar precejšnji del otrokovega življenja, mora potekati kontinuirano, od prvega stika otroka s šolo, pa vse do takrat, ko učenec zapusti šolo (Resman 1999). Temeljni cilj svetovalne službe v šoli je otrokov optimalni razvoj ne glede na spol, socialni in kulturni izvor, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo. Osnova šolskega svetovalnega dela je prav življenje otroka, učenca, dijaka, študenta, ta pa se po večini vrti okoli otrokovega (Resman 1999, 139):

- osebnega (psihofizičnega) razvoja in problemov, ki jih to pri-
naša ter njegove življenjske perspektive;
- socialnega okolja in njegovega življenja v njem (šolsko soci-
alno okolje, vrstniki, družina, dom) ter
- učnega (šolskega) in poklicnega dela in perspektive.

Zato lahko trdimo, da se šolski svetovalni delavci ukvarjajo z vsemi tremi komponentami svetovanja: z izobraževalno, poklicno in osebno komponento in je poklicna orientacija samo del njihovih nalog, ki poteka ves čas šolanja učencev, v bolj skoncentrirani obliki pa v osmem in devetem razredu.

V programskih smernicah za svetovalne službe v osnovni šoli (Čačinovič Vogrinčič 2008) je opredeljeno, da poklicna orientacija zajema naslednje aktivnosti: poklicno informiranje, diagnosticiranje, poklicno svetovanje, poklicno vzgojo, namestitvev, zastopanje, povratno informiranje in spremljanje učencev.

Poklicna vzgoja kot ena od aktivnosti poklicne orientacije predstavlja program načrtovanih izkušenj, s pomočjo katerih učenec razvije predstave, znanja in veščine, ki mu omogočajo ustrezno odločanje in pomagajo pri prehodih z ene na drugo stopnjo izobraževanja ter pri prehodu v zaposlitev. Poklicno vzgojo izvajajo učitelji v okviru rednih predmetov. Izvaja pa se tudi v okviru oddelčne skupnosti (razredniki in svetovalni delavci), drugih aktivnosti v šoli (interesne dejavnosti, popoldanska predavanja) in izven šole (ekskurzije, obiski podjetij in organizacij), ki jih koordinirajo svetovalni delavci. Pri poklicni vzgoji šola sodeluje še z Zavodom RS za zaposlovanje, Zavodom RS za šolstvo, Ministrstvom za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Centrom RS za poklicno izobraževanje, Kadisom in srednjimi šolami.

Poklicna orientacija je razdeljena na (Čačinovič Vogrinčič 2008):

- svetovalno delo z učenci (informiranje učencev o nadaljnjem izobraževanju, poklicih in možnostih zaposlovanja, organizacija obiskov učencev v podjetjih in pri delodajalcih, organizacija in koordinacija predavanj in pogovorov z zunanjimi strokovnjaki, s predstavniki poklicnih skupin, poklicnimi svetovalci Zavoda RS za zaposlovanje, izvedba predavanj in delavnic za učence, *zbiranje podatkov za potrebe poklicnega svetovanja*, individualno in skupinsko poklicno svetovanje);
- svetovalno in posvetovalno delo z učitelji in drugimi sodelavci na šoli (sodelovanje z razredniki, knjižničarji pri vzpostavljanju in vzdrževanju baz poklicnoinformativnih gradiv);

- svetovalno in posvetovalno delo s starši (organizacija in izvedba predavanj in delavnic o vlogi staršev pri poklicnem razvoju in odločanju, individualno poklicno svetovanje za starše);
- sodelovanje z vodstvom (koordinacija aktivnosti poklicne orientacije z vodstvom šole, sodelovanje z vodstvom pri načrtovanju strokovnega izpopolnjevanja učiteljev na področju poklicne vzgoje, sodelovanje pri organizaciji prostora, kjer bodo učenci lahko dobili potrebne informacije) in
- sodelovanje in koordinacija dela z zunanjimi ustanovami (koordinacija aktivnosti z Zavodom RS za zaposlovanje, povezovanje s srednjimi šolami, koordinacija aktivnosti v povezavi z obiski učencev v podjetjih in organizacijah).

Šolski svetovalni delavec, ki v šoli izvaja poklicno svetovanje, potrebuje veliko informacij o poklicih, šolah, ki izobražujejo za posamezne poklice, o delovnih mestih ter možnostih zaposlovanja na trgu delovne sile. Prav tako pa je pomembna identifikacija sposobnosti, želja in interesov posameznih učencev. Šele oboje skupaj omogoča sprejemanje dobre odločitve za izobraževanje, usposabljanje in poklic.

Zbiranje podatkov za potrebe poklicnega svetovanja

Ves čas šolanja se zbirajo podatki o posameznih učencih, ki jih lahko uporabimo pri poklicnem svetovanju. Gre za zbir podatkov o osebnih lastnostih učenca, o njegovih interesih, sposobnostih, praktičnosti in načinih reševanja problemov.

V Zakonu o varstvu osebnih podatkov in Pravilniku o zbiranju in varstvu osebnih podatkov na področju vzgoje osnovnošolskega izobraževanja se določajo pravice, obveznosti, načela, ukrepi, s katerimi se preprečujejo neustavni, nezakoniti in neupravičeni posegi v zasebnost in dostojanstvo posameznika. Temelji na načelih zakonitosti, poštenosti in sorazmernosti. Namen zbiranja mora biti določen z zakonom, podatki morajo biti točni in ažurni in ustrezni po obsegu in glede na namene zbiranja in obdelave. Vsakršna diskriminacija je prepovedana. Prav tako mora biti določeno, kdo zbira osebne podatke, katere podatke zbira, med katerimi posamezniki se podatki zbirajo, katere podatke se lahko posreduje drugim in komu se lahko posredujejo ter rok hrambe podatkov.

V osnovni šoli se zbirajo osebni podatki na podlagi zakona in

osebni podatki, ki se zbirajo s soglasjem staršev. V prvo kategorijo spadajo osebni podatki, ki se vpisujejo v vpisni list, matični list, matično knjigo in v zbirni seznam vseh učencev v šoli (ime, priimek otroka, naslov bivališča, EMŠO, kraj in datum rojstva, državljanstvo, podatki, ki so vezani na ocenjevanje in napredovanje učenca, lahko tudi podatki o zdravstvenem stanju, ki so pomembni za otrokovo delo in varnost v šoli, ime in priimek staršev, naslov staršev in njihovo telefonsko številko).

S soglasjem staršev se zbirajo podatki, ki so potrebni za obravnavo otroka, ki potrebuje pomoč in svetovanje (osebna mapa učenca), podatki, ki so potrebni za pripravo individualiziranih programov za učence s posebnimi potrebami, podatki, ki se vpisujejo v športnovzgojni karton, podatki, pridobljeni v postopku ugotavljanja pripravljenosti za vstop v šolo, podatki, potrebni za dodeljevanje različnih oblik subvencij in materialne pomoči ter podatki, ki se potrebujejo pri kariernem oz. poklicnem svetovanju (MFBT-testi, Vprašalnik o poklicni poti).

Ključni viri podatkov, ki jih svetovalni delavec potrebuje pri poklicnem svetovanju, in so vezani na posamezne učence, so: osebne mape učencev, individualizirani programi za učence s posebnimi potrebami in nadarjene učence, ocene iz posameznih predmetov, podatki o vključevanju v interesne dejavnosti v šoli in izven nje, analiza Vprašalnika o poklicni poti, poglobljeni individualni in skupinski pogovori z učenci, pogovori z učitelji, razredniki, starši, strokovnimi delavci v institucijah, kjer so učenci v morebitni obravnavi in rezultati in analize MFBT-testa, ki jih pripravijo svetovalke Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje za vse učence, ki so bili predhodno testirani.

Pogoj za uspešno individualno karierno svetovanje je tudi dobro poznavanje izobraževalnega sistema in tudi posameznih šol ter posameznih izobraževalnih programov, tako z vidika zahtevnosti kot z vidika vsebine. Svetovalni delavec mora dobro poznati poklice, bistvene značilnosti poklicev z vidika sposobnosti in kompetenc, ki jih morajo osebe imeti, če želijo poklic uspešno opravljati. Seveda pa mora poznati tudi trende zaposlovanja na posameznih poklicnih področjih in trende v sami družbi.

Osebni podatki učencev

Uporaba interpretiranih rezultatov MFBT pri poklicnem svetovanju in analiza Vprašalnika o poklicni poti

MFBT (prirejena in prevedena oblika ameriškega testa GATB – General Aptitude Test Battery – multifaktorska baterija testov) je

eden izmed petih najbolj uporabljenih psiholoških testov na področju pedagoške psihologije v Sloveniji in se je začel uporabljati že leta 1978 (Boben in Pogačnik 2000). V osmem razredu osnovne šole ga vsako leto reši 95–97 % učencev. Testiranje traja dve šolski uri. Za preizkus sposobnosti morajo dati soglasje starši, ki je hkrati tudi soglasje k izpolnjevanju Vprašalnika o poklicni poti (VPP). Rezultate testa se sme uporabiti samo za svetovanje, ne pa za namere selekcije. Interpretacija testa se izvaja s strani svetovalk Zavoda RS za zaposlovanje, po predhodnem izpolnjevanju VPP, ki ga tudi pripravi Zavod. Rezultati testiranja se posredujejo svetovalnemu delavcu in so namenjeni kariernemu svetovanju učencem na prehodu iz osnovne v srednjo šolo. MFBT daje sorazmerno veliko informacij o sposobnostih učenca, omogoča oceno splošnih kognitivnih sposobnosti in oceno razvitosti specifičnih sposobnosti. Oboje je pomembno pri opredelitvi močnih področij, na katerih posameznik dosega relativno visoke vrednosti in znotraj katerih bi bilo smiselno iskati primerne poklice. Učenec ima več možnosti za uspešno kariero na področjih, za katere ima tudi ustrezne dispozicije.

Pomembno je dobro poznavanje interesov in motivacije učenca, zato je smiselno, da se rezultati MFBT skupaj z VPP uporabljajo za presojo primernosti poklicnih namer učencev glede na njihov profil sposobnosti ter za odkrivanje učencev, ki potrebujejo dodatno individualno svetovanje ali poglobljen pogovor pred vpisom v srednjo šolo. Na ta način se lahko učenec izogne premalo premišljenim odločitvam, ki lahko vodijo do neuspeha ali izgube šolskih let v neustreznem programu. Rezultati MFBT lahko služijo kot ocena potenciala, kot eden izmed kazalcev prihodnje uspešnosti učenca in so hkrati primerjava s sedanjo uspešnostjo učenca v šoli, pri izvenšolskih aktivnostih, hobijih, interesnih dejavnostih v šoli.

Pomembno se zdi poudariti, da pri poklicni orientaciji ne gre samo za enostransko posredovanje informacij, pomemben je predvsem pogovor s posameznim učencem (in včasih tudi s starši), v katerem učenec osmišlja svoj interes, motive, predstave, ki jih ima o določenem poklicu, hkrati pa ima možnost, da lahko preverja in ocenjuje svoje zmožnosti, prednosti in osebne lastnosti, ki so potrebne za uspešno opravljanje določenega poklica. Poznavanje samega sebe je namreč ključ do uspešne izbire poklica.

Drugi podatki o učencih

V skladu z določili Zakona o osnovni šoli Svetovalni delavec zajema podatke o učencu tudi iz osebne mape učenca, ki potrebuje

PREGLEDNICA 1 Primer načrta izvedbe poklicne orientacije za šolsko leto 2011/2012 v oš Martina Krpana

Razred	Vsebina	Podatki	Časovnica
1.-5.	Spoznavanje različnih poklicev predstavitev poklicev s strani staršev, predstavnikov različnih zunanjih inštitucij vsebine v učnem načrtu, medpredmetna povezava različni dnevi dejavnosti (kulturni, naravoslovni, tehniški dan ...) (učitelji in svetovalni delavec)	Učenci pridobijo informacije o različnih poklicih.	Skozi celo šolsko leto.
7.-9.	Ogledi poklicev (Kadis). Predstavitve srednjih šol: dnevi odprtih vrat, srednje šole se predstavijo na naši šoli. Informativni dan. Informativa 2012, ljubljanski obrtno-podjetniški sejem 2012 (koordinacijo izvaja svetovalni delavec).	Učenci pridobijo informacije o različnih poklicih. Učenci pridobijo informacije o srednjih šolah in programih srednjih šol. Predstavitve srednjih šol. Učenci so podrobneje seznanjeni z možnostmi srednjega poklicnega izobraževanja.	Od oktobra do decembra 2011. Od oktobra 2011 do januarja 2012. Februar 2012. Januar in marec 2012.
8.	Delavnice na razrednih urah na temo poklicne orientacije (svetovalni delavec).	Učenci pridobijo informacije o izobraževalnem sistemu v Sloveniji in programih srednjih šol. Svetovalna delavka boljše spozna učence, njihove želje glede nadaljnje izobraževalne in poklicne poti, njihove interese in motivacije. Predstavitve Poklicnega kažipota in seznanitev učencev s spletno stranjo www.mojazbirna.si , kjer učenci najdejo sveže in dobre informacije o izobraževalnih programih in šolah.	Dve šolski uri na posamezni oddelek od marca do maja 2012 v času razrednih ur.
	Predavanje za starše (svetovalni delavec).	Starši pridobijo informacije in podatke o izobraževalnem sistemu, programih, srednjih šolah, štipendijah ... Seznanitev staršev z Vprašalnikom o poklicni poti in MFBT.	April 2012.
	Testiranje MFBT (Kadis).	Identifikacija močnih področij, znotraj katerih bi bilo smiselno iskati primerne poklice.	April 2012.

9.	<p>Delavnice na temo poklicne orientacije.</p> <p>Reševanje e-vprašalnika o poklicni poti.</p> <p>Individualni razgovori z učenci.</p>	<p>Identifikacija interesov in močnih področij posameznega učenca.</p> <p>Identifikacija poklicnih interesov in namer učenca.</p> <p>Pogovor in svetovanje.</p> <p>Sinteza in analiza vseh pridobljenih podatkov (ocene, osebna mapa, individualizirani program).</p> <p>Razlaga interpretiranih podatkov MFBT in analiza Vprašalnika o poklicni poti (VPP), uporaba interaktivne spletne aplikacije KIK (Kam in kako).</p>	<p>2 šolski uri na posamezni oddetek v času RU od oktobra do decembra 2011.</p> <p>December 2011</p> <p>Od oktobra 2011 do konca šolskega leta.</p>
	<p>Individualni razgovori z razredniki in učitelji.</p>	<p>Pridobitev podatkov o ocenah, učnih navadah, močnih področjih učenca, interesnih dejavnostih, kamor je vključen. MFBT in VPP.</p>	<p>November in december 2011.</p>
	<p>Individualni razgovori s starši.</p>	<p>Pogovor in svetovanje.</p>	<p>Od oktobra 2011 do konca šolskega leta.</p>
	<p>Sestanek s svetovalko CIPs-a.</p>	<p>Rezultati MFBT in VPP.</p>	<p>December 2011.</p>
	<p>Individualni razgovori z zunanji strokovnimi delavci.</p>	<p>Interpretirani rezultati MFBT in analiza VPP.</p> <p>Posvetovanje v primeru učnih težav, primanjkljajev in motenj ter zdravstvenih težav.</p>	<p>Od oktobra 2011 do konca šolskega leta</p>
	<p>Koordinacija dela z drugimi inštitucijami.</p>	<p>Sodelovanje z ZD, MIZKŠ, Zavodom RS za šolstvo, Kadisom, srednjimi šolami, Zavodom za zaposlovanje, CIPs-om, Svetovalnim centrom, CSD ...</p>	<p>Skozi celo šolsko leto.</p>
	<p>Koordinacija dela z vodstvom šole.</p>	<p>Sodelovanje in načrtovanje dela na sestankih strokovnega kolegija.</p>	<p>Skozi celo šolsko leto.</p>
	<p>Vpis v srednje šole.</p>	<p>Spremljanje stanja prijav v posamezne programe.</p>	<p>Od marca 2012 do konca šolskega leta.</p>
	<p>Izobraževanje na področju kariere orientacije (dela in naloge izvaja in koordinira svetovalni delavec).</p>	<p>Prenosi prijav, spremljanje vpisa.</p> <p>Udeležba in sodelovanje svetovalne delavke na izobraževanjih, posvetih, sestankih.</p>	<p>Skozi celo šolsko leto.</p>

pomoč in svetovanje in se vodi in hrani v šolski svetovalni službi.

Pomembno je, da pri kariernem svetovanju dobro poznamo delovne in učne navade učenca, ali je pri šolskem delu in drugih aktivnostih samostojen ter njegove ocene iz posameznih predmetov. Viri teh podatkov so praviloma učitelji posameznih predmetnih področij in razredniki, zato so v sam proces poklicne orientacije vključeni tudi slednji.

V skladu z določili zakona o Usmerjanju otrok s posebnimi potrebami so pomemben vir podatkov za učence s posebnimi potrebami (tako tistimi, ki so usmerjeni v vzgojno-izobraževalni program s prilagojenimi izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo kot nadarjenimi učenci) so tudi individualizirani programi, ki jih za učence pripravijo strokovne skupine. Pri tem so ključna predvsem otrokova močna področja. Kadar gre pri posameznem učencu za specifične učne težave ali primanjkljaje na posameznih področjih učenja, se glede nadaljnjega izobraževanja in načrtovanja poklicne poti posvetujemo tudi s strokovnimi delavci inštitucij, kjer so posamezni učenci obravnavani.

Napovedovanje uspešnosti posameznega učenca je odvisno predvsem od njegove motivacije, zato je tako pomembno, da predhodno preverimo njegove interese, kaj ga zanima, s čim se ukvarja, katere naloge najraje rešuje, kako se znajde s sovrstniki, kakšno vlogo ima med njimi, kaj počne v prostem času ... Za spoznavanje interesov uporabljamo interaktivno spletno aplikacijo KIK (Kam in kako), ki jo je v ta namen pripravil Zavod RS za zaposlovanje. Pomemben je tudi pogovor z učitelji, ki vodijo posamezne interesne dejavnosti v šoli.

Vse te zbrane podatke svetovalni delavec obdela in uporabi pri kariernem svetovanju za posameznega učenca, da bi vsak posamezni učenec čim bolje lahko uveljavil svoje zmožnosti in sposobnosti. Preventivna vloga karierne orientacije je v tem, da mlade pripravi na pravočasno razmišljanje o različnih poklicih, izobraževalnih programih in svoji prihodnosti.

Zaključek

Globalizacija in skokovit tehnološki napredek močno vplivata na spremembe na trgu dela, ki se pred našimi očmi dogajajo iz dneva v dan. Vse to narekuje potrebo po uspešnem začetku v kariernem razvoju, ki sega v čas osnovnošolskega šolanja in kasneje vodi do uspešnega nadaljevanja kariere.

V prispevku sem pregledala in zapisala dejavnosti, ki se nanašajo na poklicno vzgojo, poklicno informiranje in poklicno sveto-

vanje ter dela in naloge, ki jih na tem področju skozi celo šolsko leto opravijo svetovalni delavci in učitelji. Pokazalo se je, da je teh nalog veliko, vendar so nekako razpršene, včasih premalo povezane in mnogokrat jih niti ne poimenujemo s pravim imenom, sama intenzivnost izvajanja pa je precej odvisna od zagnanosti posameznega svetovalnega delavca in učiteljev.

Področje poklicne vzgoje in poklicnega svetovanja, ki se izvaja za učence v osnovni šoli, postaja vedno bolj pomembno, tako da bi bilo v prihodnosti potrebno razmišljati o sistemski ureditvi izvajanja teh dejavnosti ter jih vključiti v program rednega pouka v obliki izbirnega predmeta, ki bi se poučeval v 3. triadi (35 do 70 ur v šolskem letu). V prehodnem času pa bi veljalo svetovalne delavce in učitelje spodbujati k izvajanju interesne dejavnosti, ki bi pokrivala vsebine karijerne orientacije in vseživljenjskega učenja.

Vsebine s poklicno vzgojo bi bilo nujno preplesti s šolskim kurikulumom ter jih povezati tudi s prakso (krajše vključevanje učencev v različne delovne organizacije), ob tem pa učencem nuditi čim več možnosti, da razmislijo o sebi, svojih interesih, sposobnostih in željah.

Izvajanje različnih aktivnosti v okviru karijerne orientacije naj bi bilo usmerjeno k razvijanju veščin posameznika za lastno vodenje, načrtovanje in razvoj kariere, v skladu s posameznikovimi življenjskimi cilji, sposobnostmi in interesi ter glede na možnost v izobraževanju, usposabljanju in zaposlitvi. Da smo pri tem lahko uspešni, potrebujemo svetovalni delavci, ki v šolah vodimo poklicno orientacijo, veliko znanja, informacij in podatkov, tako o trgu dela, družbenih spremembah, poklicih, programih, šolah, kot tudi o učencih, njihovih osebnih lastnostih, interesih, željah in sposobnostih. Pri tem naj nas usmerjajo predvsem njihova močna področja.

Pregled različnih dejavnosti s področja poklicne orientacije kaže, da je prav šolski prostor najbolj ustrezno mesto za izvajanje kvalitetnega poklicnega informiranja in svetovanja, ker imajo učitelji in šolski svetovalni delavci možnost, da skozi celoten proces vzgoje in izobraževanja učence zelo dobro spoznajo, skozi več let šolanja intenzivno spremljajo njihov razvoj in napredek ter podatke, ki jih tekom šolanja pridobijo, uporabijo za informiranje in svetovanje, ki pripeljeta do prave odločitve za pravi poklic.

Literatura

- Bezić, T., A. Dobrovoljc, S. Niklanović, M. Polak, L. Raičević, Z. Šlibar, T. Vilič Klenovšek in V. Vučetić Dimitrovski. 2006. *Informiranje in*

svetovanje za vseživljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji: stanje in perspektive. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Boben, D., in V. Pogačnik. 2000. »Uporaba psiholoških testov v Sloveniji.« *Psihološka obzorja* 9 (3): 79–94.

Čačinovič Vogrinčič, G. 2008. *Programske smernice: svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kohont, A., B. Tacer, D. Hrovatič, K. Urbanc, T. Vidmar, Ž. Toličič Drobež, S. Jelenc Krašovec, S. Pečjak, M. Juriševič, S. Niklanovič, S. Dedić in S. Bučar Markič. 2011. *Terminološki slovarček: karierna orientacija*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.

Oman, I. 1976. *Teorija in praksa poklicnega usmerjanja*. Kranj: Moderna organizacija.

»Pravilnik o zbiranju in varstvu osebnih podatkov na področju osnovnošolskega izobraževanja.«

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/ro6/predpis_PRAV6096.html

Resman, M. 1999. »Posebnosti svetovanja učencem in dijakom.«

V Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, ur. M. Resman, 137–142. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji. 2007. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

»Zakon o osnovni šoli (uradno prečiščeno besedilo) (ZOSN-UPB3).«

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/ro8/predpis_ZAKO4918.html

»Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (uradno prečiščeno besedilo) (ZUOPP-UPB1).«

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/ro2/predpis_ZAKO5112.html

»Zakon o varstvu osebnih podatkov (uradno prečiščeno besedilo) (ZVOP-1-UPB1).«

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/ro5/predpis_ZAKO5245.html

■ Iris Kravanja Šorli je svetovalna delavka v oš Martina Krpana.
iris.sorli@gmail.com

Iris Kravanja
Šorli

Zbiranje in uporaba podatkov pri poklicnem svetovanju osnovnošolcem

Prvi korak k uspešni poklicni poti se začne že v osnovni šoli. Zato je pomembno, da učenci v tem obdobju pridobijo čim več podatkov, ki jim bodo kasneje pomagali pri izstopu iz varnega šolskega okolja na turbulenten trg dela, na katerem bodo tržili svoje znanje, izkušnje, spretnosti in sposobnosti. Šolski svetovalni delavec, ki v šoli izvaja poklicno orientacijo, potrebuje veliko informacij o poklicih, šolah, ki izobražujejo za posamezne poklice, o delovnih mestih ter možnostih zaposlovanja na trgu delovne sile. Prav tako je pomembna identifikacija sposobnosti, želja in interesov posameznih učencev. Šele oboje skupaj omogoča sprejemanje dobre odločitve za izobraževanje, usposabljanje in poklic. Ves čas šolanja se zbirajo podatki o posameznih učencih, ki jih kasneje lahko uporabimo pri poklicnem svetovanju. V prispevku bomo podrobneje predstavili delo šolske svetovalne delavke na področju poklicne orientacije in na primeru svetovanja devetošolcem prikazali, kako različne vire podatkov o učencih lahko uporabimo pri poklicnem svetovanju.

Ključne besede: karierna orientacija, vzgoja in izobraževanje, informiranje, svetovanje, zbiranje in uporaba podatkov

Collection and Use of Data in Career Counseling for Primary School Students

The first steps on a successful career path are made in primary school. It is therefore important for students to acquire as much information as possible in this period in order to help them in the transfer from the safe school environment to the turbulent labour market, where they will need to promote their knowledge, skills, experience and abilities. A school counselor working on career orientation needs plenty of information on professions, schools educating for those professions, work positions and employment opportunities in the labour market. They must also be able to identify the abilities, wishes and interests of individual students. Only both these factors together enable good decision making for education, training and profession. Data on individual students are collected throughout the process of schooling that can later be used in career counseling. In the paper we present the work of a school counselor performing career counseling by using an example of counseling to final grade students in order to show how we can use different sources of data for students' career counseling.

Keywords: career orientation, education and training, informing, counseling, collection and use of data

VODENJE 2|2012: 69–80